

12. Laadullisen tutkimuksen tiedonhankinnan strategioita

Luvun tavoitteet:

1. *Tutustua laadullisen tutkimuksen erilaisiin tiedonhankinnan strategioihin.*
2. *Ymmärtää, millaisissa tilanteissa sopivat käytettäviksi etnografinen, fenomenografinen, Grounded Theory ja toimintatutkimuslähestymistapa.*
3. *Ymmärtää tapaustutkimuksen luonteenomaisuus laadullisessa tutkimuksessa.*

"Cheshire-Puss", she [Alice] began, " Would you tell me, please, which way I ought to go from here?"

"That depends a good deal on where you want to get to", said the Cat.

Lewis Carrol

Kysymys 3. Mitä oikeastaan haluan tietää ilmiöstä?

Tässä luvussa esitellään yleisimmät kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonhankinnan strategiat: tapaustutkimus, etnografia, fenomenografia, *Grounded Theory* ja toimintatutkimus. Jokaisesta mainituista strategiasta on kirjoitettu kirjoja, joten käsittely tässä yhteydessä lyhyeksi ja esittelynomaiseksi. Lukijan kannattaakin tutustua tarkemmin kunkin strategian yhteydessä kuvattuun ja siteerattuun kirjallisuuteen.

12.1 Tapaustutkimus

Tapaustutkimus eli *case study* voidaan määritellä empiiriseksi tutkimukseksi, joka monipuolisia ja monilla tavoilla hankittuja tietoja käyttäen tutkii nykyistä tapahtumaa tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä (Yin 1983, 23). Toisaalta tapaustutkimus on määritelty myös yksinkertaisesti toiminnassa olevan tapahtuman tutkimukseksi (ks. Syrjälä 1994, 11 tai laajemmin Laitinen 1998a). Määrittelyn kannalta ongelmallista on se, että tapaus voi olla lähes mikä vain: yksilö, ryhmä, koulu, potilas/asiakas, potilas/asia-kasryhmä, sairaala, osasto jne. Syrjälän (1994, 10) sanoin: ”*Tapaus on yleensä jossain suhteessa muista erottuva, se voi olla poikkeava kielteisesti tai myönteisesti, mutta myös aivan tavallinen tyypillinen arkipäivän tapahtuma [tai henkilö].*” Tapaustutkimuksen luonteeseen

Tapaustutkimuksessa tutkitaan yksittäisiä tapauksia

Tapaustutkimuksen
etuja:

kuuluu se, että tutkittavasta tapauksesta pyritään kokoamaan monipuolisesti ja monella tavalla tietoja. Pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiötä entistä syvällisemmin. Monipuolinen tiedon hankinta ei sulje pois myöskään tapausta valottavan tilastollisen aineiston käyttöä. (Syrjälä 1994, 11–12).

Cohen ja Manion ovat siteeranneet Adelmania ja hänen kollegoitaan (1980) ja kirjanneet ylös, millaisia mahdollisia etuja tapaustutkimuksesta on:

1. Tapaustutkimuksen aineisto on paradoksaalisesti ”voimakkaasti totta”, mutta vaikeasti organisoitavissa. Tämä johtuu siitä, että tapaustutkimus on jalat-maassa-tutkimusta, joka perustuu tutkittavan omiin kokemuksiin. Näin ollen tapaustutkimus tarjoaa luonnollisen pohjan yleistämiselle.
2. Tapaustutkimus sallii yleistyksset.
3. Tapaustutkimuksella huomataan sosiaalisten totuuksien monimutkaisuus ja sisäkkäisyys. Parhaat tapaustutkimukset pystyvät tarjoamaan tukea vaihtoehtoisille tulkinnoille.
4. Tapaustutkimukset tuotoksina muodostavat kuvailevan materiaalin arkiston, josta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja.
5. Tapaustutkimukset ovat usein ”askel toimintaan”. Niiden lähtökohta on usein toiminnallinen ja niiden tuloksia myös sovelletaan käytännössä.
6. Tapaustutkimuksen raportointi on mahdollista tehdä kansantajuiseksi ja siinä on mahdollista välttää tavanomaiselle tutkimukselle tyypillistä sisänpäinlämpiävää tiedeslangia. Tapaustutkimus voi siis palvella monenlaista lukijakuntaa. Tapaustutkimusraportti sallii lukijan tehdä omia johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista. (Cohen & Manion 1995, 123.)

Tapaustutkimukseen liittyvä epistemologinen kysymys kuuluu: mitä voidaan oppia yhdestä tapauksesta? Robert E. Staken mukaan (2000, 236) kysymys on siitä, että halutaan optimoida tapauksen ymmärtäminen ennemmin kuin sen yleistäminen. Hänen mukaansa tapaustutkimus on kyseisestä tapauksesta oppimista (emt. 237). Cohenin ja Manionin mukaan (1995, 106–107) yksittäisen tapauksen havainnoinnilla pyritään luomaan syvälle ja analysoimaan intensiivisesti moni-ilmeistä ilmiötä.

Tapaus ei yleensä ole yleistettävissä, mutta...

... toisaalta tapaus voi olla askel yleistämisessä, vaikka...

...yleistäminen ei suinkaan ole itse-tarkoitus.

Fenomenologia = "oppi ilmiöistä"

Tapaustutkija etsii Staken (2000) mukaan toisaalta sitä, mikä on yhteistä ja toisaalta mikä on erityistä ja uniikkia tapauksessa. Ongelmallinen kysymys liittyy tapausten yleistettävyyteen. Yleisesti ottaen tapaus ei ole yleistettävissä. Toisaalta tutkija saattaa löytää yksilöitä yhdistävän – hyvinkin kiintoisan – yhteisen piirteen. Näinhän kävi esimerkiksi Piaget'n varhaisissa tutkimuksissa lapsen ajattelun kehityksestä: alun perin tapaustutkimuksista löytyikin mielenkiintoinen yhtenevyys tapausten välillä, joka nyttemmin tunnetaan Piaget'n teoriana lapsen ajattelun kehityksestä. Tapaustutkimus voidaan ymmärtää näin ollen pienenä askeleena kohti yleistämistä (Stake 2000, 238, Cohen & Manion 1995, 106–107). Yleistäminen ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus. Oleellisempaa kuin yleistäminen on Staken mukaan tapausten ymmärtäminen. (Stake 2000, 238).

Tapaustutkimus voidaan ymmärtää keskeiseksi kvalitatiivisen metodologian tiedonhankinnan strategiaksi, sillä lähes kaikki strategiat käyttävät lähestymistapanaan tapaustutkimusta. Toisin sanoen lähes kaikki kvalitatiivinen tutkimus on tapaustutkimusta. Erot erilaisissa kvalitatiivisen tiedonhankinnan strategioissa ilmenevät siitä, kuinka tieto hankitaan ja mikä on tutkimuksen kohde. Asia ei kuitenkaan ole niin selvä kuin luulisi.

12.2 Fenomenologinen tutkimus

Fenomenologia on filosofian haara, joka on kiinnostunut ilmiöistä ja ilmiöiden tulkitsemisesta. Erityisesti psykologian piirissä kehitettyä suuntausta voidaan nimittää fenomenologiseksi erityistieteeksi (Perttula 2005, Latomaa 2005). Alkuaan filosofisesta suuntauksesta on sittemmin kehitetty myös fenomenologinen metodologia (mm. Giorgi 1997, Rauhala 1990, 1993, Perttula 1995, Varto 1992), jota noudattaen voidaan ilmiö ymmärtää ja kuvata.

Historia

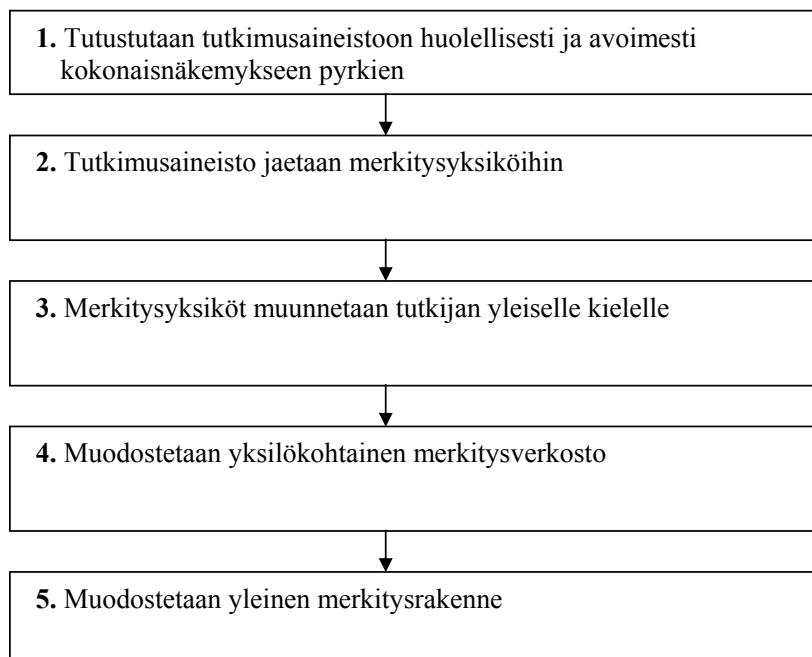
Fenomenologisen tutkimuksen historia voidaan johtaa Edmund Husserliin ja 1900-luvun alkuun. Husserl väitti (1936), että länsimaiset tieteet ovat ajautuneet kriisiin, koska ne ovat hylänneet elämismailman, josta niiden tarkastelu kuitenkin on alun perin lähtenyt liikkeelle. Tätä aiemmin hän oli julkaissut pääteoksensa ”*Idean*” (Husserl 1913, 1995) ja muitakin

teoksia, jotka innoittivat sittemmin kuuluisiksi tulleita fenomenologeja kuten Alfred Schütz (1932, 2006), Maurice Merleau-Ponty (1945, 1994) ja erityisesti Martin Heidegger (1927, 2000). Näistä Husserlin ja Heideggerin hermeneuttisen filosofian pohjalta Lauri Rauhala on kehittänyt eksistentiaalisen fenomenologian filosofiaa. Filosofian peruskäsitteitä ja ajatuksia ei tässä pureta auki. Lukijaa kehoitetaan paneutumaan tämän kirjan III lukuun, jossa Juha Virtanen ohjaa fenomenologiseen ajatteluun.

Tutkimuksen kulku

Fenomenologisen tutkimuksen kulkua ovat kuvanneet Giorgi (1992, 1996 ja 1997) ja Perttula (1995, 68–95) joka esitellään tämän kirjan luvussa III tarkemmin. Tässä yhteydessä kuvataan lyhyesti menettely Giorgin mukaan. Luvussa III vertaillaan Giorgin ja Perttulan menettelyjä. Fenomenologinen tutkimusprosessi etenee karkeasti seuraavien vaiheiden kautta:

Fenomenologisen
metodin vaiheet:

Kuva II.1. Fenomenologien tutkimuksen kulku (Perttula 1995)

Näihin sisältöihin ei tässä paneuduta, vaan rohkaisen lukijaa tarttumaan lukuun III ja siellä jaksoon 19.2.1, jossa asiasta esitellään käytännöllinen esimerkki.